

Η συνεργασία

Ομιλία Δρ Εύης Σαχίνη, Διευθύντριας Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης
στη Δημόσια Παρουσίαση Ψηφιακού Αποθετηρίου Ιδρύματος Κ. Σημίτη, ΕΙΕ, 6 Μαΐου 2015

Αποτελεί ιδιαίτερη χαρά και τιμή για εμένα, ως διευθύντρια του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, να σας παρουσιάσω σήμερα, την ανοιχτή διάθεση του αρχείου του Ιδρύματος Κωνσταντίνου Σημίτη μέσα από τις προηγμένες ψηφιακές υποδομές του ΕΚΤ.

Πρόκειται για μια ιδιαίτερος σημαντική στιγμή.

Όχι μόνο για την επιστημονική κοινότητα, αλλά και για τον κάθε μελετητή της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας.

Και αυτό τόσο εξαιτίας του περιεχομένου του αρχείου, όσο και των δυνατοτήτων που οι ψηφιακές υπηρεσίες του ΕΚΤ παρέχουν στον μελετητή. Η σημασία ενός αρχείου βρίσκεται όχι μόνο στην αξία της πληροφορίας που περιέχει, αλλά και στην ευκολία με την οποία η πληροφορία αυτή είναι προσβάσιμη από τον τελικό χρήστη.

Η σημερινή εκδήλωση αποτελεί έκφραση της ευρύτερης προσπάθειας του ΕΚΤ να εκπληρώσει τον θεσμικό του ρόλο, να υλοποιήσει δηλαδή στην πράξη, το δικαίωμα του πολίτη να έχει ελεύθερη πρόσβαση στη γνώση που παράγεται, διατηρείται και διαχέεται με δημόσιους πόρους.

Η προσπάθεια αυτή, στον τομέα της διατήρησης και διάχυσης ιστορικών-πολιτικών αρχείων, βρίσκει την πρώτη δημόσιά της έκφραση ήδη από το 2008. Σε σχετική εκδήλωση που είχε διοργανώσει το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και την Δημοκρατία, το ΕΚΤ είχε εκφράσει το όραμα του για ενιαία και ανοιχτή πρόσβαση σε αρχεία προσωπικοτήτων με ιδιαίτερη ερευνητική, αλλά και πολιτική ιστορική αξία.

Ένα τέτοιο αρχείο, είναι αυτό του Ιδρύματος Κ. Σημίτη.

Η σημασία του έχει δύο διαστάσεις.

Η πρώτη διάσταση αφορά στο ίδιο το περιεχόμενο της συλλογής. Πρόκειται για υλικό που καλύπτει περισσότερο από μισό αιώνα ελληνικής πολιτικής ζωής: από τα χρόνια του μετεμφυλιακού κράτους και την περίοδο της δικτατορίας των

συνταγματαρχών, μέχρι την περίοδο της μεταπολίτευσης, της ένταξης της Ελλάδας στη ζώνη του Ευρώ μέχρι σήμερα.

Η οργάνωση και διάρθρωση του υλικού, καθώς και η χρήση προηγμένων τεχνολογιών επιτρέπει τη διασύνδεση των τεκμηρίων με άλλο σχετικό υλικό και την πρόσβαση σε αυτό με πολλαπλούς τρόπους.

Διασφαλίζεται έτσι η δυνατότητα εύκολης και πραγματικής πρόσβασης σε υλικό που μέχρι πρότινος ήταν δύσκολο να δει ο μη ειδικός ερευνητής.

Η δεύτερη διάσταση της σημασίας του αρχείου του Ιδρύματος Κ. Σημίτη είναι αυτή της διάθεσής του μέσα από τις ψηφιακές υποδομές ενός οργανισμού με δημόσιο χαρακτήρα και αποστολή, όπως το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.

Μέσα από τη συνεργασία αυτή έρχονται να υλοποιηθούν οι στόχοι τόσο του διαθέτη του περιεχομένου, δηλαδή του Ιδρύματος Κ. Σημίτη, όσο και του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης.

Το Ίδρυμα Κ. Σημίτη, όπως μας ανέφερε και η πρόεδρος του κυρία Δάφνη Σημίτη, έχει ως έναν από τους κεντρικούς του στόχους την ενίσχυση της έρευνας για την σύγχρονη πολιτική ιστορία, επιστήμη και κοινωνιολογία και την ελεύθερη διάθεση του περιεχομένου αυτού σε ένα κοινό που ξεπερνά τα όρια της χώρας μας.

Στην εκπεφρασμένη βούληση του Ιδρύματος Κ. Σημίτη να οργανώσει με δικούς του πόρους το αρχείο και να το υποστηρίξει με το κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό, έρχεται να συμβάλλει το ΕΚΤ, διασφαλίζοντας ότι το σύνολο των πολιτών έχει πρόσβαση στο σημαντικό αυτό υλικό.

Δεν πρέπει να λησμονούμε, εξάλλου, ότι ο ίδιος ο πρώην πρωθυπουργός έχει δείξει ιδιαίτερο σεβασμό και έχει συμβάλλει ουσιαστικά στην προστασία του αρχειακού υλικού, αφού επί των ημερών της πρωθυπουργίας του συστάθηκε ειδική υπηρεσία για την διατήρηση του αρχειακού υλικού πρωθυπουργών και μελών της κυβέρνησης, η οποία εν συνεχεία εντάχθηκε στα Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου, όπως είναι το πλήρες του όνομα, αποτελεί την θεσμικά κατοχυρωμένη επιστημονική εγκατάσταση εθνικής χρήσης της χώρας. Συγκεντρώνει την επιστημονική

παραγωγή της σε ψηφιακή μορφή διασφαλίζοντας τη διατήρηση, επανάχρηση και διάχυσή της. Αποτελεί μέρος του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, ενός Ιδρύματος με μακρά παράδοση στην έρευνα στις θετικές και ανθρωπιστικές επιστήμες.

Στο πλαίσιο του θεσμικού του ρόλου, το ΕΚΤ έχει επεκτείνει τις συνεργασίες του με περισσότερους από 100 φορείς έγκριτου περιεχομένου, οι οποίοι χρησιμοποιούν τις ψηφιακές υποδομές και υπηρεσίες του, προκειμένου να διαθέτουν το υλικό τους και να αυξάνουν τον αντίκτυπο στην επιστημονική κοινότητα και την κοινωνία εν γένει.

Το ΕΚΤ έχει αναγνωρίσει από νωρίς την ιδιαίτερη σημασία των Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών και έχει συνεισφέρει ουσιαστικά στην ψηφιακή οργάνωση, διατήρηση και διάθεση των σχετικών ερευνητικών αποτελεσμάτων. Το ΕΚΤ παρέχει δημόσιες υπηρεσίες διεθνούς επιπέδου στο σύνολο της ερευνητικής και ακαδημαϊκής κοινότητας της χώρας και ενισχύει την εξωστρέφεια και διαρκή βελτίωση της ποιότητας τους.

Αναφέρω ενδεικτικά τις ηλεκτρονικές εκδόσεις ανοιχτής πρόσβασης που πραγματοποιεί, με έμφαση στα έγκριτα επιστημονικά περιοδικά, τις υποδομές διατήρησης και διάθεσης έγκριτου επιστημονικού υλικού, τις υποδομές μακροχρόνιας διατήρησης και τις υπηρεσίες ενιαίας αναζήτησης και διάθεσης έγκριτου πολιτιστικού περιεχομένου, και –φυσικά- το ελληνικό ευρετήριο για τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες.

Γιατί, όμως, να μας ενδιαφέρει, ο θεσμικός ρόλος του ΕΚΤ και τι σηματοδοτεί η διάθεση ενός ιστορικού-πολιτικού αρχείου, όπως αυτό του Ιδρύματος Κωνσταντίνου Σημίτη, μέσα από τις δημόσιες ψηφιακές υποδομές του;

Μας ενδιαφέρει, γιατί τόσο ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται η έρευνα, όσο και ο τρόπος με τον οποίο καταναλώνουμε την πληροφορία εν γένει, έχει σήμερα μετασηματιστεί ριζικά, σε σχέση ακόμη και με το πρόσφατο παρελθόν.

Ο ερευνητής, σήμερα, έχει ανάγκη από ελεύθερη πρόσβαση στο αρχειακό υλικό όχι μόνο σε τεκμηριωμένα, αλλά και σε ψηφιακή μορφή. Χρειάζεται αποσαφηνισμένα τα δικαιώματα επί του υλικού που θα χρησιμοποιήσει και κατανοητούς τους περιορισμούς που υπάρχουν σε σχέση με την

επαναδημοσίευσή του. Απαιτείται να μπορεί να έχει πρόσβαση στο υλικό από παντού και σε κάθε στιγμή.

Κυρίως όμως, πρέπει να είναι σε θέση να κάνει **αναφορά** σε αυτό το υλικό με τρόπο που να μπορούν και άλλοι να δουν τις πηγές του, να τις ερμηνεύσουν διαφορετικά ή να συμφωνήσουν με τα ερευνητικά του αποτελέσματα και τελικά να εμπλακούν σε έναν διάλογο, βασισμένο σε στοιχεία, που προάγει τόσο την επιστημονική σκέψη, όσο και την πολιτική αποτίμηση μιας ολόκληρης εποχής.

Όλα αυτά καθίστανται δυνατά μέσα από τις ψηφιακές υποδομές που παρέχει το ΕΚΤ. Πρόκειται για υποδομές που έχουν δημιουργηθεί με δημόσια χρηματοδότηση, και αναπτύσσονται με την καθημερινή συμβολή μεγάλου αριθμού άξιων επιστημόνων που προέρχονται από πολλούς επιστημονικούς κλάδους. Για τον λόγο αυτό το ΕΚΤ, διατηρώντας απόλυτο σεβασμό στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τρίτων, παρέχει πρόσβαση σε έγκριτο περιεχόμενο με τους ελάχιστους δυνατούς περιορισμούς στο μέγιστο δυνατό αριθμό αποδεκτών.

Σε μια εποχή υπερπληροφόρησης και παραπληροφόρησης, η σημασία του τεκμηρίου, του ντοκουμέντου και της πρωτογενούς πληροφορίας εν γένει, πολλαπλασιάζεται. Δεν αρκεί να γνωρίζει κάποιος την είδηση, το γεγονός ή την ανάλυση που προέρχεται από κάποιον τρίτο, αλλά πρέπει να έχει τουλάχιστον, τη δυνατότητα να ανατρέξει στις πρωτογενείς πηγές πίσω από αυτά.

Αν είναι κάτι που επιτυγχάνεται περισσότερο από ο,τιδήποτε άλλο με την ψηφιακή διάθεση αρχείων, όπως αυτό του Ιδρύματος Κ. Σημίτη, αυτό είναι η διασφάλιση της δυνατότητας για μια «κριτική ανάγνωση» της σύγχρονης ελληνικής πολιτικής -οικονομικής ιστορίας.

Οι προηγμένες ψηφιακές υποδομές του ΕΚΤ διαμορφώνουν ένα περιβάλλον συλλειτουργίας με τους παρόχους του περιεχομένου που επιτρέπει στο έγκριτο υλικό τους να είναι προσβάσιμο από οποιονδήποτε, οπουδήποτε και οποτεδήποτε. Έτσι το περιεχόμενο καθίσταται πραγματικά αναζητήσιμο, ευρέσιμο, διατηρήσιμο και αξιοποιήσιμο.

Η επέκταση των συνεργασιών που υλοποιεί το ΕΚΤ με ιδρύματα πολιτικών ή οργανισμούς και αρχεία πολιτικών στοχαστών, που έχουν κατά γενική ομολογία

επηρεάσει τη σύγχρονη πραγματικότητα και αποτελούν κεφάλαιο για τις επόμενες γενιές, αποτελεί κεντρικό στόχο του ΕΚΤ για τα επόμενα χρόνια.

Μέσα από την μακρά πορεία που έχουμε ήδη διανύσει, εκτιμούμε, ότι οι συνεργασίες αυτού του τύπου αποβαίνουν πάντοτε προς όφελος της κοινωνίας καθότι αναδεικνύουν τα πρωτογενή στοιχεία και τα γεγονότα, όπως αυτά καταγράφονται σε ντοκουμέντα.

Η προσέγγιση, η ερμηνεία και η ένταξη των ντοκουμέντων σε ένα ευρύτερο συμφραζόμενο, κάτι που είναι εφικτό μέσα από τις ψηφιακές υποδομές διασυνδεδεμένων δεδομένων που προσφέρει το ΕΚΤ, αποτελεί την ουσιαστικότερη συμβολή στην διατήρηση και απόδοσή τους στον ίδιο τον πολίτη.

Ο Βιργίλιος σε ένα από τα πιο γνωστά του αποφθέγματα έλεγε ότι είναι ευτυχής εκείνος που μπορεί να γνωρίζει την αιτία των πραγμάτων. Η παροχή ελεύθερης πρόσβασης σε πρωτογενή στοιχεία και ντοκουμέντα, όπως αυτά του αρχείου Κ. Σημίτη, μπορεί να συνεισφέρει ουσιαστικά προς αυτή την κατεύθυνση. Αυτός, πιστεύουμε, ότι πρέπει να είναι ο ρόλος ενός Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης και αυτόν τον ρόλο θα εξακολουθήσουμε με συνέπεια να υπηρετούμε.